

KOMENDA GŁÓWNA PAŃSTWOWEJ STRAŻY POŻARNEJ

KOMENDANT GŁÓWNY
PAŃSTWOWEJ STRAŻY POŻARNEJ

gen. brygadier Wiesław EŚNIAKIEWICZ

ZATWIERDZAM

ZASADY ORGANIZOWANIA DZIAŁAŃ RATOWNICZYCH

WARSZAWA, marzec 2013 rok

SPIS TREŚCI

I. WSTĘP – str. 3

- pkt.1 – Cel powstania zasad
- pkt.2 – Zakres zasad
- pkt.3 – Pojęcia użyte w Zasadach

II. ZASADY OGÓLNE – str. 4

- pkt.(1 ÷ 3) – Ustalenia ogólne
- pkt.(4 ÷ 10) – Zakres działań ratowniczych

III. ZASADY DOTYCZĄCE DZIAŁAŃ RATOWNICZYCH – str. 7

- pkt.(11 ÷ 12) – Uprawnienia kierujących działaniami ratowniczymi
- pkt.(13 ÷ 15) – Zasady kierowania działaniami ratowniczymi
- pkt.(16 ÷ 17) – Rozpoznanie
- pkt.(18 ÷ 20) – Ocena sytuacji oraz wybór celu działań ratowniczych
- pkt.(21 ÷ 23) – Ciągłość działań ratowniczych
- pkt.(24 ÷ 27) – Struktura kierowania działaniami ratowniczymi
- pkt.28 – Organizacja łączności
- pkt.29 – Współdziałanie

IV. ZASADY DOTYCZĄCE ZAKOŃCZENIA DZIAŁAŃ
RATOWNICZYCH – str. 13

V. PODSTAWY PRAWNE – str. 13

I. WSTĘP

1. Cel powstania zasad

Dokument ma na celu usystematyzowanie zagadnień mających wpływ na prawidłową realizację zadań kierującego działaniem ratowniczym na poszczególnych poziomach kierowania. Chronologiczne ujęcie zagadnień sprawi, że proces realizacji zadań przez wszystkie jednostki uczestniczące w działaniach ratowniczych będzie jednakowy w całym kraju. Ponadto wzrośnie prawdopodobieństwo ich właściwego przebiegu.

Celem dokumentu jest także wypełnienie delegacji zawartej w § 4 ust. 3 pkt 4 Rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 18 lutego 2011 r. (Dz. U. z 2011 r. Nr 46, poz. 239) w sprawie szczegółowych zasad organizacji krajowego systemu ratowniczo - gaśniczego.

2. Zakres zasad

Zasady organizowania działań ratowniczych podzielono na:

- zasady ogólne – wynikające z obowiązujących przepisów, a odnoszące się do uprawnień i obowiązków Kierującego Działaniem Ratowniczym, a także do zakresu prowadzonych działań ratowniczych;
- zasady dotyczące organizowania działań ratowniczych;
- zasady dotyczące zakończenia działań ratowniczych.

3. Pojęcia użyte w Zasadach

Ilekcroć w niniejszych Zasadach jest mowa o:

- 1) Zasadach ratowniczych – należy przez to rozumieć Zasady organizacji ratownictwa: medycznego, technicznego, chemicznego i ekologicznego, wodnego, wysokościowego i działań poszukiwawczo – ratowniczych.
- 2) Zasadach kserg – należy przez to rozumieć kryteria i dane operacyjne, analizy i opracowania oraz standardy wynikające z §4 ust. 1-3 rozporządzenia⁵ możliwe do zastosowania w procesie organizowania działań ratowniczych.

II. ZASADY OGÓLNE

1. Zasady organizowania działań ratowniczych stanowią uzupełnienie zapisów rozporządzenia ministra właściwego do spraw wewnętrznych w sprawie szczegółowych zasad organizacji krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego.
- 2.1. Działania ratownicze organizuje strażak (PSP, OSP), który spełnia kryteria w zakresie uprawnień do kierowania działaniami ratowniczymi, zwany Kierującym Działaniem Ratowniczym (KDR).
- 2.2. Organizowanie działań ratowniczych, o których mowa w p.2.1. polega na:
 - określeniu celu prowadzonych działań;
 - określeniu sposobów osiągnięcia przyjętych celów;
 - zapewnieniu warunków dla planowej i skoordynowanej realizacji zadań;
 - zapewnieniu sprawnej wymiany informacji pomiędzy wszystkimi uczestnikami akcji znajdującymi się na miejscu prowadzenia działań ratowniczych;
 - zapewnieniu wsparcia logistycznego prowadzonych działań.
3. KDR organizuje działania ratownicze dla sił funkcjonujących w ramach struktur określonych jako: rota, zastęp, sekcja, pluton, kompania, batalion, brygada oraz specjalistyczne grupy ratownicze i wspólne zespoły ratownicze⁵.
4. KDR organizuje działania ratownicze w zakresie walki z pożarami, ratownictwa technicznego, chemicznego, ekologicznego i medycznego, z uwzględnieniem priorytetu ratowania życia i zdrowia oraz bezpieczeństwa ratowników.
5. Szczegółowy zakres czynności wykonywanych na miejscu prowadzenia działań ratowniczych, obejmuje m.in.⁵:
 - 1) rozpoznanie i identyfikację zagrożenia;
 - 2) zabezpieczenie strefy działań ratowniczych, w tym wyznaczenie i oznakowanie strefy zagrożenia;
 - 3) włączanie lub wyłączanie instalacji, urządzeń i mediów mających wpływ na bezpieczeństwo zagrożonych lub poszkodowanych osób oraz na

- bezpieczeństwo ratowników, z wykorzystaniem zaworów lub bezpieczników będących na instalacji użytkowej obiektu objętego działaniem ratowniczym;
- 4) priorytetowe wykonanie czynności umożliwiających:
 - a) dotarcie i wykonanie dostępu do zagrożonych lub uszkodzonych osób, ewakuację poza strefę zagrożenia oraz udzielenie im kwalifikowanej pierwszej pomocy;
 - b) przygotowanie dróg ewakuacji zagrożonych lub uszkodzonych osób oraz ratowników,
 - c) zapewnienie bezpieczeństwa zagrożonym lub uszkodzonym osobom oraz ratownikom;
 - 5) rozpoznanie u osób uszkodzonych stanu nagłego zagrożenia zdrowotnego oraz prowadzenie segregacji pierwotnej i udział w segregacji wtórnej;
 - 6) zastosowanie technik i sprzętu niezbędnych do ratowania życia i zdrowia w zależności od rodzaju, skali i miejsca zdarzenia oraz liczby osób uszkodzonych;
 - 7) zapewnienie ciągłości realizowanego przez podmioty kserg procesu ratowania osób znajdujących się w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego na miejscu zdarzenia.
 - 8) ewakuację i ratowanie osób, a następnie zwierząt oraz ratowanie środowiska i mienia przed zagrożeniami związanymi ze skutkami pożaru lub wybuchu;
 - 9) ocenę rozmiarów zagrożenia pożarowego lub wybuchowego i prognozowanie jego rozwoju;
 - 10) dostosowanie sprzętu oraz technik i środków gaśniczych i innych środków ratowniczych do rodzaju, skali i miejsca pożaru lub wybuchu;
 - 11) wykonywanie przejść, dojazdów i dojazdów do zagrożonych lub uszkodzonych osób wraz z usuwaniem przeszkód ograniczających dostęp do nich i utrudniających wykonanie medycznych działań ratowniczych lub ich przemieszczanie;
 - 12) stosowanie wodnych lub lodowych technik ratowniczych służących ewakuacji zagrożonych lub uszkodzonych osób z akwenów i obszarów zalodzonych oraz terenów powodziowych;
 - 13) ewakuację osób z wysokości lub miejsc poniżej poziomu otoczenia, w tym z wykorzystaniem technik alpinistycznych;
 - 14) stosowanie technik bezprzyrządowych i przyrządowych oraz wykorzystanie zwierząt do poszukiwania zagrożonych osób;

- 15) ewakuację zagrożonych i poszkodowanych zwierząt poza strefę zagrożenia;
- 16) ocenę rozmiarów powstałego zagrożenia i prognozowanie jego rozwoju;
- 17) oświetlenie miejsca zdarzenia i jego zabezpieczenie przed osobami postronnymi oraz wykonanie innych czynności z zakresu zabezpieczenia logistycznego;
- 18) obwałowywanie, wypompowywanie i uszczelnianie miejsc wycieku wody lub innych mediów stwarzających zagrożenie;
- 19) stabilizowanie, cięcie, rozpieranie, podnoszenie lub przenoszenie konstrukcji, instalacji i urządzeń, a także części obiektów oraz przeszkód naturalnych i sztucznych w celu zlikwidowania lub ograniczenia zagrożenia dla osób, zwierząt, środowiska, infrastruktury i innego mienia;
- 20) dostosowanie sprzętu i technik ratowniczych do miejsca zdarzenia i rodzaju substancji niebezpiecznej w celu ograniczenia skutków wycieku, parowania lub emisji substancji niebezpiecznej;
- 21) stawianie zapór na zbiornikach, ciekach lub akwenach zagrożonych skutkami rozlania substancji niebezpiecznych;
- 22) związywanie lub neutralizacja substancji niebezpiecznych;
- 23) zabezpieczenie terenu objętego wyciekami substancji niebezpiecznej;
- 24) prowadzenie czynności z zakresu dekontaminacji wstępnej;
- 25) likwidację, ograniczenie lub zwiększenie strefy zagrożenia;
- 26) uruchamianie dodatkowych sił i środków podmiotów kserg;
- 27) oddymianie strefy zagrożenia;

6. Czynności ratownicze wykonywane na miejscu prowadzenia działań ratowniczych przez jednostki krajowego systemu ratowniczo – gaśniczego (ksrg) realizowane są na dwóch poziomach⁵:

- 1) podstawowym – przez który rozumie się czynności wykonywane w poszczególnych dziedzinach ratownictwa przez wszystkich ratowników podmiotów kserg,
- 2) specjalistycznym – przez który rozumie się czynności wykonywane z użyciem sprzętu specjalistycznego przez odpowiednio przeszkolonych ratowników podmiotów kserg.

7. Działania ratownicze na poziomie podstawowym realizują:

- 1) wszystkie jednostki ratowniczo-gaśnicze Państwowej Straży Pożarnej (JRG PSP);
 - 2) jednostki ochrony przeciwpożarowej, w szczególności jednostki OSP włączone do ksrg, które zadeklarowały w gotowości operacyjnej zdolność do realizacji tych zadań według posiadanych możliwości organizacyjno-sprzętowych i wykszolenia;
 - 3) inne podmioty ratownicze, które zadeklarowały w gotowości operacyjnej zdolność do realizacji tych zadań według posiadanych możliwości organizacyjno-sprzętowych i wykszolenia.
8. Działania ratownicze w zakresie specjalistycznym w ksrg realizują specjalistyczne grupy ratownicze, a także inne podmioty ratownicze, które zadeklarowały gotowość operacyjną do realizacji zadań specjalistycznych grup ratowniczych .
9. Szczegółowy zakres zadań ratownictwa specjalistycznego określają Zasady ratownicze.
10. Kierujący działaniem ratowniczym, podczas organizacji działań, uwzględnia także inne obowiązujące zasady i wytyczne istotne dla prowadzonych działań, oraz dla współpracy ze służbami i podmiotami wspomagającymi działania ratownicze.

III. ZASADY DOTYCZĄCE DZIAŁAŃ RATOWNICZYCH

11. KDR w celu realizacji zadań ratowniczych ma prawo m.in.^{1,4} :
- 1) zarządzić ewakuację ludzi z rejonu objętego działaniem ratowniczym w przypadku zagrożenia życia i zdrowia, w szczególności gdy:
 - a) istnieje możliwość powstania paniki,
 - b) przewidywany rozwój zdarzeń może spowodować odcięcie drogi ewakuacyjnej;
 - 2) wprowadzić zakaz przebywania w rejonie objętym działaniem ratowniczym osób postronnych oraz utrudniających prowadzenie działania ratowniczego;

- 3) zarządzić ewakuację mienia, w szczególności gdy:
 - a) istnieje możliwość rozprzestrzenienia się pożaru lub innego zagrożenia,
 - b) usytuowanie mienia utrudnia prowadzenie działania ratowniczego;
- 4) zarządzić przeprowadzenie prac wyburzeniowych oraz rozbiórkowych, w szczególności w sytuacjach:
 - a) zagrożenia ludzi, zwierząt lub mienia,
 - b) konieczności dotarcia do źródeł zagrożenia w celu jego rozpoznania, ograniczenia wzrostu oraz likwidacji,
 - c) konieczności użycia środków gaśniczych i neutralizatorów oraz odprowadzenia substancji toksycznych,
 - d) konieczności zapewnienia dróg dotarcia i ewakuacji;
- 5) wstrzymać komunikację w ruchu lądowym, w szczególności w celu:
 - a) zapewnienia właściwego ustawienia i eksploatacji sprzętu ratowniczego,
 - b) zapewnienia dróg komunikacyjnych na potrzeby działania ratowniczego,
 - c) eliminacji zagrożeń powodowanych przez środki komunikacji,
 - d) realizacji zadań określonych w pkt. 1) - 4);
- 6) zarządzić przyjęcie w użytkowanie na czas niezbędny do działania ratowniczego pojazdów, środków technicznych i innych przedmiotów, a także ujęć wody, środków gaśniczych oraz nieruchomości przydatnych w działaniu ratowniczym, z wyjątkiem:
 - a) pomieszczeń misji dyplomatycznych,
 - b) urzędów konsularnych lub instytucji międzynarodowych korzystających z immunitetu dyplomatycznego lub konsularnego;
- 7) odstąpić od zasad działania uznanych powszechnie za bezpieczne, z zachowaniem wszelkich dostępnych w danych warunkach zabezpieczeń, jeżeli w ocenie kierującego działaniem ratowniczym, dokonanej w miejscu i czasie zdarzenia, istnieje prawdopodobieństwo uratowania życia ludzkiego, w szczególności w przypadkach, gdy:
 - a) z powodu braku specjalistycznego sprzętu zachodzi konieczność zastosowania sprzętu zastępczego,
 - b) fizyczne możliwości ratownika mogą zastąpić brak możliwości użycia właściwego sprzętu,
 - c) jest możliwe wykonanie określonej czynności przez osobę zgłaszającą się dobrowolnie.

- 12.1. Uprawnienia kierującego działaniami ratowniczymi, o których mowa w pkt. 11 ograniczone są do sytuacji uzasadnionych wystąpieniem stanu wyższej konieczności⁴. Granice stanu wyższej konieczności określa art. 26 KK³.
- 12.2. Zarządzenia kierującego działaniem ratowniczym, o których mowa w pkt. 11 są decyzjami, którym może być nadany rygor natychmiastowej wykonalności, w trybie przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego⁴.
- 13.1. Kierowanie działaniem ratowniczym prowadzone jest jednoosobowo na poziomie: interwencyjnym, taktycznym lub strategicznym.
- 13.2. Kierujący działaniami ratowniczymi na poziomach interwencyjnym lub taktycznym korzystają z uprawnień KDR do momentu uruchomienia kierowania na wyższym poziomie, po czym pozostają w dyspozycji KDR.
14. Informacje dotyczące poszczególnych rodzajów kierowania oraz osoby uprawnione do kierowania działaniami ratowniczymi na poszczególnych poziomach zawarte są w rozporządzeniach ministra właściwego do spraw wewnętrznych: w sprawie szczegółowych zasad kierowania i współdziałania jednostek ochrony przeciwpożarowej biorących udział w działaniu ratowniczym oraz w sprawie szczegółowych zasad organizacji krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego.
15. Kierowanie działaniem ratowniczym rozpoczyna się z chwilą przybycia na miejsce zdarzenia pierwszych sił i środków podmiotów ratowniczych.
- 16.1. Dowódca zadysponowanych sił od momentu zadysponowania oraz po przybyciu na miejsce zdarzenia, jako KDR, prowadzi rozpoznanie w celu pozyskania informacji niezbędnych do oceny występujących zagrożeń oraz możliwości ich rozwoju i rozprzestrzeniania, a także danych niezbędnych do przyjęcia zamiaru taktycznego.
- 16.2. Dowódca zadysponowanych sił może w trakcie dojazdu na miejsce zdarzenia przyjąć wstępną koncepcję organizowania działań ratowniczych, w oparciu

o dane wynikające ze zgłoszenia i informacji uzyskiwanych od dyżurnych PSK(MSK) PSP.

- 16.3. Dane pozyskane na podstawie zgłoszenia należy zweryfikować w trakcie prowadzenia rozpoznania na miejscu zdarzenia.
- 16.4. W trakcie realizacji rozpoznania należy założyć wystąpienie zagrożenia i adekwatnie do tego dobrać poziom ochrony indywidualnej ratowników.
- 16.5. Rozpoznanie realizowane jest w sposób ciągły przez cały czas prowadzenia działań ratowniczych i nabiera charakteru monitorowania sytuacji na terenie akcji.
17. Kierujący na wszystkich poziomach kierowania działaniami ratowniczymi, na podstawie danych uzyskanych w drodze rozpoznania, dokonuje oceny sytuacji oraz oceny możliwości prowadzenia działań.
18. 1. Celem głównym działań ratowniczych, który uwzględnia w swoich decyzjach KDR jest ratowanie, w kolejności: ludzi, zwierząt, środowiska oraz mienia.
- 18.2. Cel działań ratowniczych musi być możliwy do osiągnięcia przez siły znajdujące się na terenie akcji.
- 18.3. Osiągnięciu celu (celów) działań służy wybór adekwatnych do sytuacji technik ratowniczych umożliwiające optymalne wykorzystanie dostępnych na miejscu akcji zasobów sił ratowniczych.
- 18.4. Cel działań może ulegać zmianom w zależności do rozwoju sytuacji i aktualnej wielkości zasobów ratowniczych dostępnych na terenie akcji.
- 19.1. Po dokonaniu rozpoznania, ocenie sytuacji i możliwości oraz wyborze celu lub celów działań, KDR określa zamiar taktyczny, który przekazuje w drodze rozkazu bojowego.

- 19.2. KDR po wydaniu rozkazu wprowadza do działania siły znajdujące się na terenie akcji.
- 19.3. W zależności od wyników aktualnej oceny sytuacji zamiar taktyczny może ulec zmianie.
- 20.1. KDR przez cały czas prowadzenia działań ratowniczych musi brać pod uwagę możliwość najbardziej niekorzystnego rozwoju sytuacji.
- 20.2 KDR organizuje działania zgodnie z zasadami bezpieczeństwa i higieny służby⁷.
21. Działania ratownicze powinny być realizowane w sposób nieprzerwany, do czasu osiągnięcia wszystkich zamierzonych celów.
22. Zapewnienie przez KDR ciągłości działań ratowniczych polega m.in. na zapewnieniu ciągłości kierowania działaniami ratowniczymi na poszczególnych poziomach kierowania.
- 23.1. Przejęcie kierowania działaniami ratowniczymi powinno być poprzedzone zapoznaniem się z oceną sytuacji, realizowanym zamiarem taktycznym oraz wielkością zasobów ratowniczych dostępnych na terenie akcji.
- 23.2. Przejęcie kierowania działaniami KDR zgłasza do właściwego stanowiska kierowania PSP.
- 23.3. Każdy przypadek braku możliwości kierowania działaniami ratowniczymi przez KDR na terenie akcji wymaga przejęcia kierowania działaniami ratowniczymi przez inną uprawnioną osobę.
- 24.1. W razie potrzeby, w celu utrzymania ciągłości działań ratowniczych, KDR organizuje odwód, określając:
- wielkość i rodzaj sił stanowiących odwód,
 - dowódcę sił odwodowych,
 - miejsce koncentracji,

– zasady łączności i alarmowania.

24.2. Zadysponowanie sił stanowiących odwód kierującego działaniami ratowniczymi poza teren akcji odbywa się po uzgodnieniu z KDR.

25. Struktura dowodzenia uzależniona jest od wielkości sił zadysponowanych do zdarzenia. Ze względów praktycznych, kierującemu działaniami ratowniczymi nie powinno podlegać bezpośrednio więcej niż 8 dowódców niższego poziomu.

26. KDR, dla właściwej organizacji działań ratowniczych, może podzielić teren akcji na odcinki bojowe oraz powołać sztab akcji według zasad określonych w rozporządzeniu ministra właściwego do spraw wewnętrznych w sprawie szczegółowych zasad organizacji krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego.

27.1. KDR organizuje miejsce prowadzenia działań ratowniczych, wyznaczając strefę zagrożenia oraz obszar, w którym mogą przebywać ratownicy bez dodatkowej ochrony osobistej.

27.2. KDR podczas organizacji i w czasie prowadzenia działań ratowniczych uwzględnia specyfikę prowadzenia działań i stosuje się odpowiednio do zaleceń określonych w zasadach poszczególnych dziedzin ratownictwa, o których mowa w Zasadach ratowniczych, jak również w Zasadach ksrg.

28.1. KDR organizuje w miejscu prowadzenia działań ratowniczych łączność zgodnie z zasadami określonymi w instrukcji Komendanta Głównego PSP w sprawie organizacji łączności radiowych UKF PSP oraz zasad organizacji łączności alarmowania, powiadamiania, dysponowania na potrzeby działań ratowniczych.

28.2. Struktura łączności odpowiadać musi przyjętej strukturze kierowania działaniami ratowniczymi

29.1. KDR może współdziałać z wszelkimi służbami, instytucjami i osobami, jeżeli uzna, że pozwoli to na skuteczniejsze prowadzenie działań ratowniczych.

29.2. Określając zadania dla podmiotów współdziałających, KDR ustala zdolność do ich realizacji z uprawnionym przedstawicielem danego podmiotu, mając na uwadze kompetencje podmiotu, możliwości ludzkie, sprzętowe zadeklarowane przez uprawnionego przedstawiciela oraz gotowość do wykonania zadania określonego przez KDR.

29.3. Zakres współpracy, kompetencje oraz sposób powiadamiania podmiotów współdziałających określa właściwy plan ratowniczy.

IV. ZASADY DOTYCZĄCE ZAKOŃCZENIA DZIAŁAŃ RATOWNICZYCH

30. O czasie i formie zakończenia działań ratowniczych decyduje KDR.

31. Kierowanie działaniem ratowniczym ustaje z chwilą zakończenia działań ratowniczych, w tym:

- 1) udzielenia kwalifikowanej pierwszej pomocy osobom poszkodowanym na miejscu zdarzenia oraz przekazania ich zespołowi ratownictwa medycznego albo osobie wykonującej zawód medyczny w zakładzie opieki zdrowotnej,
- 2) pisemnego przekazania terenu, obiektu lub mienia objętego działaniem ratowniczym właścicielowi, zarządcy, użytkownikowi lub przedstawicielowi organu administracji rządowej lub samorządu terytorialnego albo policji lub straży gminnej (miejskiej),
- 3) w przypadku braku możliwości ustalenia osób, o których mowa w pp. 2) lub ich nieobecności na miejscu zdarzenia, a także w przypadku odmowy przejęcia terenu, należy zgłosić ten fakt do właściwego terytorialnie stanowiska kierowania ksrg.

V. PODSTAWY PRAWNE

1. Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej (Dz.U. 2009 nr 178 poz. 1380 z późn. zm.).

2. Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej (Dz.U. 2009 nr 12 poz. 68 z późn. zm.).
3. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny. (Dz.U. 1997 nr 88 poz. 553 z późn. zm.).
4. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 4 lipca 1992 r. w sprawie zakresu i trybu korzystania z praw przez kierującego działaniem ratowniczym. (Dz.U.1992 nr 54 poz. 259).
5. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 18 lutego 2011 r. w sprawie szczegółowych zasad organizacji krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego (Dz.U. 2011 nr 46 poz.239).
6. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 31 lipca 2001 r. w sprawie szczegółowych zasad kierowania i współdziałania jednostek ochrony przeciwpożarowej biorących udział w działaniu ratowniczym. (Dz.U. 2001 nr 82 poz. 895 z późn. zm.).
7. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 16 września 2008 r. w sprawie szczegółowych warunków bezpieczeństwa i higieny służby strażaków Państwowej Straży Pożarnej (Dz.U.2008 nr 180 poz.1115).